

T.C.
SAYIŞTAY BAŞKANLIĞI

2022 YILI
**KAMU İŞLETMELERİ
GENEL RAPORU**

Aralık 2023

T.C. SAYIŞTAY BAŞKANLIĞI

**KAMU İŞLETMELERİ 2022 YILI
GENEL RAPORU**

Aralık 2023

Kamu İşletmeleri 2022 yılı Genel Raporu, 6085 sayılı Sayıştay Kanunu'nun 43'üncü maddesi gereği hazırlanarak, Rapor Değerlendirme Kurulunun 26.12.2023 tarih ve 623/1 sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

İÇİNDEKİLER

1. GENEL ÇERÇEVE	1
1.1 Raporun Amacı	1
1.2. Raporun Hazırlanma Yöntemi ve Kapsamı	2
2. KAMU İŞLETMELERİ HAKKINDA GENEL BİLGİ	2
2.1. Kamu İşletmeciliğinin Tarihi Gelişimi	2
2.2. Rapor Kapsamındaki Kamu İşletmeleriyle İlgili Gelişmeler	6
2.3. Kamu İşletmelerinin Tasnifi.....	8
3. KAMU İŞLETMELERİNİN FAALİYETLERİ	10
3.1. Kamu İşletmeleri Faaliyetlerine İlişkin Genel Bilgiler	10
3.2. İstihdam	12
3.3. Alımlar	13
3.4. Yatırımlar	15
3.5. Bağlı Şirket/Ortaklık ve İştirakler	16
EK: KAMU İŞLETMELERİ LİSTESİ VE İŞLETMELERE İLİŞKİN BİLGİLER.....	18

KISALTMALAR

BOTAŞ	: Boru Hatları ile Petrol Taşıma Anonim Şirketi
EÜAŞ	: Elektrik Üretim Anonim Şirketi
İDT	: İktisadi Devlet Teşekkülü
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
KİK	: Kamu İktisadi Kuruluşu
KİT	: Kamu İktisadi Teşebbüsü
OVP	: Orta Vadeli Program
PTT	: Posta ve Telgraf Teşkilatı Anonim Şirketi
TAO	: Türk Anonim Ortaklığı
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCDD	: T.C. Devlet Demiryolları İşletmesi Genel Müdürlüğü
TÜNAŞ	: Türkiye Nükleer Enerji Anonim Şirketi

1. GENEL ÇERÇEVE

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 165'inci maddesi uyarınca, sermayesinin yarısından fazlası doğrudan doğruya veya dolaylı olarak Devlete ait olan kamu idareleri ve bağlı ortaklıklarının Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından denetlenmesine ilişkin esaslar kanunla düzenlenmiştir. Bu kapsamda TBMM tarafından yapılan denetimlerde, 3346 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri ile Fonların Türkiye Büyük Millet Meclisince Denetlenmesinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun ile 6085 sayılı Sayıştay Kanunu çerçevesinde yürütülen denetimler sonucu hazırlanan raporlar esas alınmaktadır.

Bu doğrultuda Sayıştay tarafından yürütülen kamu işletmeleri denetimlerinde;

✓ Kamu işletmesinin hesap ve işlemleri ile mali rapor ve tablolarının, mali raporlama standartları doğrultusunda denetlenen kamu idaresinin mali durumunu ve faaliyet sonuçlarını tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bir biçimde gösterip göstermediği hakkında denetim görüşü oluşturulması,

✓ Kamu işletmesinin gelir, gider, mal hesapları ile diğer hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygun olup olmadığının tespit edilmesi,

✓ Kamu işletmesinin kuruluş amaçlarına ulaşmasını teminen, faaliyetlerinin mevzuata, kalkınma planına ve planın uygulama programlarına uygunluğunun tespit edilmesi,

✓ Kamu işletmesinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin değerlendirilmesi

amaçlanmaktadır.

1.1 Raporun Amacı

Kamu İşletmeleri Raporları ve Genel Raporu ile kamu işletmelerinin faaliyet sonuçları hakkında kamuoyuna güvenilir ve yeterli bilgi sunulması, kamu işletmelerinin mali yönetiminin hukuka uygun olarak yürütülmesi ve kamu kaynaklarının korunması, hesap verme sorumluluğu ile mali saydamlığın yerleştirilmesi ve yaygınlaştırılması amaçlanmaktadır.

Kamu İşletmeleri Genel Raporu, 6085 sayılı Kanun'un 43'üncü maddesi gereğince, denetlenen kamu işletmelerinin yıllık faaliyet sonuçları hakkında kamuoyunu bilgilendirmek amacıyla her yıl hazırlanmaktadır.

1.2. Raporun Hazırlanma Yöntemi ve Kapsamı

Kamu İşletmeleri Genel Raporu, denetim grup başkanlıkları tarafından hazırlanan kamu işletmeleri yıllık raporlarında yer alan veriler ile Raporda yer verilmesi uygun görülen diğer hususlar çerçevesinde hazırlanmaktadır.

Rapor Değerlendirme Kurulu tarafından izleyen yılın sonuna kadar son şekli verilen Kamu İşletmeleri Genel Raporu, Başkanlık tarafından yayımlanmaktadır.

Rapor kapsamında kamu işletmeleri; hukuki yapıları, nitelikleri ve işleyişleri dikkate alınarak “Kamu İktisadi Teşebbüsleri”, “Özelleştirme Kapsam ve Programındaki Kuruluşlar”, “Finansal Kuruluşlar” ve “Diğer Kuruluşlar” olarak tasnif edilmiş ve yıllık faaliyetlerine ilişkin değerlendirmeler bu doğrultuda yapılmıştır.

Sayıştay tarafından kamu işletmeleri ile ilgili olarak 2022 yılında 109 adet rapor hazırlanmıştır.

2. KAMU İŞLETMELERİ HAKKINDA GENEL BİLGİ

2.1. Kamu İşletmeciliğinin Tarihi Gelişimi

Kamu işletmesi kavramı ülkeden ülkeye değişmekle birlikte, genel olarak kamusal kaynakları kullanmak suretiyle ekonomik alanda faaliyet gösteren kamu kuruluşlarını ifade etmek üzere kullanılmaktadır.

Ülkemizde kamu işletmeleri ile ilgili olarak ilk genel tanım, 17.06.1938 tarih ve 3460 sayılı Sermayesinin Tamamı Devlet Tarafından Verilmek Suretiyle Kurulan İktisadi Teşekküllerin Teşkilatıyla İdare ve Murakabeleri Hakkındaki Kanun'da yer almıştır. İlgili Kanun'da, sermayesinin tamamı devlete ait olan ve kendi kanunlarında bu Kanun'a tabi oldukları belirtilen, tüzel kişiliği haiz, idarî ve malî yönden özerk ve sorumluluğu sermayeleri ile sınırlı kuruluşlar “İktisadi Devlet Teşekkülü (İDT)” olarak tanımlanmıştır.

1961 Anayasası'nın 127'nci maddesinde, “*Kamu iktisadi teşebbüslerinin Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce denetlenmesi kanunla düzenlenir.*” denilmek suretiyle ilk kez “Kamu İktisadi Teşebbüsü (KİT)” kavramı yer almasına karşılık, kavramın tanımı yapılmamıştır.

1982 Anayasası'nda, 1961 Anayasası'ndan farklı olarak KİT'lerin tanımı da yer almıştır. 1982 Anayasası'nın "Kamu iktisadi teşebbüslerinin denetimi" başlığını taşıyan 165'inci maddesinde KİT'ler, "*sermayesinin yarısından fazlası doğrudan doğruya veya dolaylı olarak devlete ait olan kamu kuruluş ve ortaklıkları ...*" şeklinde tanımlanmıştır.

Kamu işletmelerinin birden fazla kuruluş amacı olduğu söylenebilir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki kamu işletmelerinin kuruluş amaçları; ekonomik kalkınmayı sağlamak, tekelleri devlet eliyle işletmek, özel sektörün başaramayacağı veya giremediği işleri yapmak, ekonomiye yön vermek, özel sektöre öncülük etmek, gelir dağılımını düzenlemek vb. olarak sayılabilir.

Ülkemizde 1923 yılında gerçekleştirilen İzmir İktisat Kongresi'nde alınan kararlar doğrultusunda, ülke kalkınmasının özel sektör eliyle gerçekleştirilmesine yönelik politikaların uygulanması benimsenmiş ve izleyen süreçte 1933 yılında 2262 sayılı Sümerbank Kanunu ile Sümerbank kurulmuştur. Bu dönemde sanayinin geliştirilmesi için hazırlanan Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı'nda yer alan projelerin büyük bölümünü gerçekleştirme görevi 2580 sayılı Sümerbank Sermayesine (42.000.000) Lira İlavesine Dair Kanun ile Sümerbank'a verilmiştir.

Sümerbank'ın kuruluşunu takiben 1935 yılında 14.06.1935 tarihli ve 2805 sayılı Etibank Kanunu ile işletmeye elverişli bulunan madenlerin işlenmesini sağlamak için Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü ve Elektrik İşleri Etüt İdaresince geliştirilecek enerji üretim ve dağıtım projelerini tesis etmek ve işletmek üzere Etibank kurulmuştur.

Sümerbank ve Etibank temel sanayi, maden ve enerji işletmelerinin kurulmasında, modern işletmecilik tekniklerinin uygulanmasında, kalifiye insan gücünün yetiştirilmesinde, iştirakler kurarak şirketleşmenin geliştirilmesinde önemli görevler üstlenmiş olup, bunlar tarafından kurulan işletmeler, daha sonra kurulan KİT'lerin birçoğunun çekirdeğini oluşturmuştur.

Bu dönemde yapılan düzenlemelerle, Sümerbank ve Etibank dışında, yeni kamu teşebbüsleri de kurulmuştur. Kamu işletmelerinin gerek sayılarındaki artış gerekse ekonomideki artan önemi sonucunda, bu kuruluşların ortak bir düzenlemeye tabi tutulmaları gereğinin ortaya çıkması üzerine; 17.06.1938 tarihinde 3460 sayılı Kanun çıkarılarak, Sümerbank, Etibank, T.C. Ziraat Bankası, Denizbank ve Devlet Ziraat İşletmeleri Kurumu bu Kanun'a tabi kılınmıştır.

3460 sayılı Kanun’la; KİT’leri idari, mali ve teknik bakımdan sürekli denetlemek ve gözetlemekle görevli “Umumi Murakabe Heyeti” ve Umumi Murakabe Heyetinin raporlarını esas alarak yapacağı denetimler sonunda KİT’lerin ibra edilip edilmemesi konusunda karar almak üzere, “Umumi Heyet” kurulmuştur. 1960 yılında Umumi Murakabe Heyeti Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu adını almış olup, 2010 yılında ise 6085 sayılı Sayıştay Kanunu ile Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulunun tüzel kişiliği sona erdirilerek Sayıştay’a devredilmiştir.

1951-1960 döneminde; devletin ekonomideki payının küçültülmesi hedeflenmiş olmakla birlikte, bu hedef gerçekleştirilememiş, mevcut KİT’ler özel sektöre devredilmediği gibi, Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demir Yolları(TCDD), Posta Telgraf Telefon İdaresi(PTT), Denizcilik Bankası TAŞ ve Devlet Malzeme Ofisi(DMO) iktisadi devlet teşekkülü haline dönüştürülmüş; Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı, Et Balık Kurumu, Türkiye Demir Çelik İşletmeleri, Türkiye Selüloz ve Kâğıt Fabrikaları İşletmesi(SEKA) ve T.C. Turizm Bankası gibi yeni teşekküller kurularak KİT’ler daha da yaygınlaştırılmıştır.

Bu dönemde, karma ekonomi ilkesi benimsenmiş ve disiplin içinde bir kalkınma modeli izlenmiştir. KİT’lerin yeniden düzenlenmeleri ve etkinliklerinin sağlanmasına yönelik olarak, “İktisadi Devlet Teşekkülleri Yeniden Düzenleme Komisyonu” kurulmuş; 1964 yılında 3460 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılarak 440 sayılı İktisadi Devlet Teşekkülleri ve İştirakler Hakkında Kanun, İDT’lerin yatırım sorunlarını çözmek amacıyla 441 sayılı Devlet Yatırım Bankası Kanunu ve KİT’lerin denetimine ilişkin olarak 468 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Türkiye Büyük Millet Meclisince Denetlenmesinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun çıkarılmıştır.

1980 sonrasındaki dönemde; ekonomik istikrar tedbirleri ile KİT politikalarında köklü değişiklikler yapılmıştır.

1983 yılında 440 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılarak 60 sayılı İktisadi Devlet Teşekkülleri ve Kamu İktisadi Kuruluşları Hakkında Kanun Hakkında Kararname (KHK) çıkarılmış, bu KHK aynı yıl 2929 sayılı İktisadi Devlet Teşekkülleri ve Kamu İktisadi Kuruluşları Hakkında Kanun ile kanun haline getirilmiş, bu Kanun da yedi ay sonra 1984 yılında yürürlükten kaldırılarak KİT’leri bugünkü hukuki statüsüne kavuşturan temel yasal düzenleme olan 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında KHK yürürlüğe konulmuştur.

Kamunun ekonomideki payının azaltılması amacıyla 1980'li yıllardan itibaren başlatılan çalışmalarda; özelleştirmenin yasal alt yapısını oluşturmaya yönelik ilk hukuki düzenleme 1984 yılında çıkarılan 2983 sayılı Tasarrufların Teşviki ve Kamu Yatırımlarının Hızlandırılması Hakkında Kanun ve 1986 yılında çıkarılan 3291 sayılı Kanun ile yapılmıştır.

Anayasa gereği KİT'lerin TBMM tarafından denetlenmesine dair usul ve esaslar ise 1987 yılında çıkarılan 3346 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri ile Fonların Türkiye Büyük Millet Meclisince Denetlenmesinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun ile düzenlenmiştir.

1985-1989 yıllarında uygulanan Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda; kamu iktisadi teşebbüslerinin kârlı ve verimli çalışmalarının esas olduğu, idari ve mali açılardan bağımsız çalışabilmelerini sağlayacak düzenlemelerin yapılması öngörülmüştür.

1990-1994 yıllarını kapsayan Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda iktisadi etkinliğin artırılması ve sermayenin tabana yayılmasını sağlamak üzere başlatılan özelleştirme programının süratle gerçekleştirilmesi hedeflenmiş, bir yandan özelleştirme faaliyetleri sürdürülürken, diğer taraftan KİT'lerin kendilerine yeterli kaynak yaratarak daha kârlı ve verimli çalışmalarının sağlanması öngörülmüştür. Özelleştirme uygulamalarıyla ilgili olarak 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamalarının Düzenlenmesine Dair Kanun bu dönemde çıkarılmıştır.

1996-2000 yıllarını kapsayan Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda ekonomide verimliliğin ve maliyet yapısının rekabet edebilir seviyelere getirilmesi ve serbest piyasa koşullarının sağlanması amacıyla KİT'lerin süratle özelleştirilmesi hedeflenmiştir. Öte yandan özelleştirilmesi uygun görülmeyen veya kısa sürede özelleştirilmeleri mümkün olmayan KİT'lerin, kendilerine yeterli bir şekilde ve kaynak yaratarak faaliyet göstermelerini sağlayıcı tedbirler alınacağı da belirtilmiştir.

2001-2005 yıllarını kapsayan Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda; Devletin ekonomiye doğrudan müdahalesinin özelleştirme politikaları çerçevesinde olabildiğince daraltılacağı, kamu hizmeti niteliğinde görevlerin yürütülmesinde etkinlik ve verimlilik esaslarına uyulacağı, özelleştirme kapsamı dışındaki işletmelerin faaliyetlerini özerk bir şekilde yürütebilmelerini teminen yeniden yapılandırılmalarının sağlanacağı belirtilmiştir.

2007-2013 dönemi için hazırlanan Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda; özelleştirmelerin de etkisiyle KİT sisteminin ekonomi içindeki payının önemli ölçüde azalması

hedeflenmiştir. Dokuzuncu Kalkınma Planı döneminde kamu; petro–kimya, tuz ve tütün sektörleri ile araç muayene istasyonları işletmeciliğinden tamamen çekilmiştir. Elektrik dağıtımı ve üretimi, doğal gaz dağıtımı, imalat sanayii, liman işletmeciliği, telekomünikasyon, bankacılık, denizyolu ve havayolu taşımacılığı alanlarında bir kısım özelleştirmeler gerçekleştirilmiştir.

2014-2018 dönemini kapsayan Onuncu Kalkınma Planı'nda; kamu sermayeli işletmelerin kamuya yük getirmeden, verimlilik ilkesi çerçevesinde faaliyet göstermeleri amaçlanmıştır.

2019-2023 yıllarına ait On Birinci Kalkınma Planı'nda; özelleştirmeler yoluyla devletin kamusal fayda taşımayan üretimdeki payının azaltılmasına devam edilmesi, mevcut kamu iktisadi teşebbüslerinin faaliyetlerinin piyasada rekabeti bozucu etkiye neden olmayacak etkin ve verimlilik temelli şekilde yürütülmesi amaçlanmıştır. On Birinci Kalkınma Planı'nın uygulanması amacıyla orta vadeli programlar (OVP), yıllık programlar, kurumsal stratejik planlar hazırlanmıştır.

2.2. Rapor Kapsamındaki Kamu İşletmeleriyle İlgili Gelişmeler

2022 yılına ilişkin Sayıştay tarafından kamu işletmeleri ile ilgili 109 adet rapor hazırlanmıştır. 2022 yılında toplam 4 adet kamu işletmesi Sayıştay denetimi kapsamına girmiş, 3 adet kamu işletmesi ise Sayıştay denetimi kapsamından çıkmıştır.

2022 yılında denetim kapsamına giren kamu işletmelerine ilişkin açıklamalara aşağıda yer verilmiştir:

-Trbor Bor Teknolojileri Anonim Şirketi (TRBOR) % 100 pay sahipliği Savunma Sanayi Müsteşarlığına ait olan SSTEK Savunma Sanayi Teknolojileri AŞ tarafından kurulmuş ve Şirket 20.07.2017 tarih ve 9371 sayılı Türkiye Ticaret Sicil Gazetesinde tescil edilmiştir. 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 27'nci maddesine göre, Yüksek Planlama Kurulunun 30.05.2018 tarih ve 2018/T-14 sayılı kararı ile, Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün TR Bor Teknolojileri AŞ'ye %33 oranında iştirak edilmesine karar verilmiştir. 2021 yılında ve sonrasında devam eden pay devirleri sonucunda güncel olarak TRBOR'un mevcut ortakları; SSTEK Savunma Sanayi ve Teknolojileri AŞ (%9,964), Etimine AŞ (%57), Eti Maden (%33) ve Roketsan (%0,036)'dir. Dolayısıyla Trbor Bor Teknolojileri Anonim Şirketinde kamu payı %50 oranını geçtiği için Sayıştay denetimi kapsamına girmiştir.

- Türkiye Nükleer Enerji Anonim Şirketi (TÜNAŞ); 18.04.2001 tarihli ve 4646 sayılı Doğalgaz Piyasası Kanunu'na, 02.12.2020 tarih ve 31322 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 25.11.2020 tarihli ve 7257 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 9'uncu maddesi ile eklenen Ek-1'inci madde ve 21.04.2022 tarihli ve 31816 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 20.04.2022 tarih ve 5473 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı uyarınca Jersey Adalarında kurulu EUAS International ICC'nin görev ve faaliyetlerinin yürütülebilmesi için EUAS International Anonim Şirketi adı ile Elektrik Üretim Anonim Şirketi (EÜAŞ) tarafından kurulmuş, 09.08.2022 tarihinde tescil, 11.08.2022 tarihinde ise Ticaret Sicil Gazetesi'nde ilan edilmiştir. EUAS International Anonim Şirketi'nin şirket unvanı "Türkiye Nükleer Enerji Anonim Şirketi (TÜNAŞ)" olarak değiştirilmiş olup, esas sözleşmesinin değiştirilmesine ilişkin esas sözleşme tadil metni, 16.12.2022 tarihinde tescil ve 19.12.2022 tarihli 10728 sayılı Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi'nde ilan edilmiştir. EÜAŞ'ın %100 hissedarı olduğu TÜNAŞ'ın sermayesinin tamamı kamuya ait olduğu için Sayıştay denetim kapsamına girmiştir.

- Türk Katılım Reasürans Anonim Şirketi; Türk Reasürans Anonim Şirketi tarafından "Türk Katılım Reasürans Anonim Şirketi" unvanıyla 08.09.2021 tarihinde sermayesinin tamamı Türk Reasürans AŞ'ye ait olarak kurulmuştur. Sermayesinin tamamı kamuya ait olduğundan Sayıştay denetim kapsamına girmiştir.

- Vakıf Elektronik Para ve Ödeme Hizmetleri Anonim Şirketi; 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun ve ilgili ikincil düzenlemeler kapsamında Elektronik Para ve Ödeme Hizmeti kuruluşu olarak faaliyette bulunmak üzere 25.11.2021 tarihinde sermayesinin tamamı Türkiye Vakıflar Bankası Türk Anonim Ortaklığına ait olarak kurulmuştur. Sermayesinin tamamı kamuya ait olduğundan Sayıştay denetim kapsamına girmiştir.

2022 yılında denetim kapsamından çıkan kamu işletmelerine ilişkin açıklamalara aşağıda yer verilmiştir:

-Koçsel İlaç Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi; 10.12.2021 tarihli pay devir sözleşmesi ile; lehlerine vefa hakkı tesis edilmiş şirket ortakları T.C. Ziraat Bankası AŞ'ye devretmiş oldukları payların tamamını geri almıştır. Pay devri ile Şirketin yeni ortaklık yapısı, Yönetim Kurulunun 10.12.2021 tarih ve 17 sayılı kararıyla onaylanmış ve 05.01.2022 tarih ve 10488 Sayılı Ticaret Sicil Gazetesinde yayınlanmıştır. Bu durumda T.C. Ziraat Bankası AŞ'nin Şirket

üzerinde pay sahipliği kalmamıştır. Sermayesinde kamu payı kalmayan Şirket, Sayıştay denetim kapsamından çıkmıştır.

-Onko İlaç Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi; 10.12.2021 tarihli pay devir sözleşmesi ile, lehlerine vefa hakkı tesis edilmiş şirket ortakları T.C. Ziraat Bankası'na devretmiş oldukları payların tamamını geri almıştır. Pay devri ile Şirketin yeni ortaklık yapısı, Yönetim Kurulunun 10.12.2021 tarih ve 45 sayılı kararıyla onaylanmış ve 05.01.2022 tarih ve 10488 sayılı Ticaret Sicil Gazetesi'nde yayınlanmıştır. Bu durumda T.C. Ziraat Bankası AŞ'nin Şirket üzerinde pay sahipliği kalmamıştır. Sermayesinde kamu payı kalmayan Şirket, Sayıştay denetim kapsamından çıkmıştır.

- ZG Tarım ve Hayvancılık Anonim Şirketi'nin tasfiye sürecini tamamlamak üzere Ticaret Sicilinden terkin kararı 21.01.2022 tarihli Şirket Olağan Genel Kurul toplantısında alınmıştır. Söz konusu kararın 26.01.2022 tarih ve 10503 sayılı Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi'nde yayımlanmasıyla Şirket Sayıştay denetimi kapsamından çıkmıştır.

2.3. Kamu İşletmelerinin Tasnifi

Rapor kapsamında kamu işletmeleri, tabi oldukları mevzuat, hukuki yapıları, nitelikleri ve işleyişleri dikkate alınarak, Kamu İktisadi Teşebbüsleri, Özelleştirme Kapsam ve Programındaki Kuruluşlar, Finansal Kuruluşlar ve Diğer Kuruluşlar olarak tasnif edilmiştir. Raporun konusunu teşkil eden ve belirtilen tasnif doğrultusunda hazırlanan kamu işletmeleri listesi Ek'te yer almaktadır.

Raporda, kamu işletmeleri aşağıdaki gibi tasnif edilmiştir:

✓ **Kamu İktisadi Teşebbüsleri:** 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye tabi olan İDT ile kamu iktisadi kuruluşları (KİK) ve bunların müesseseleri, bağlı ortaklıkları ve iştirakleri kamu iktisadi teşebbüsü olarak tasnif edilmiştir. Anılan KHK'ya göre, 17 adet İDT ile bunlara bağlı 5 adet müessese ve 2 adet bağlı ortaklık ve 2 adet KİK olmak üzere toplam 26 adet KİT bulunmakta olup, Sayıştay tarafından denetlenmektedir.

✓ **Özelleştirme Kapsam ve Programındaki Kuruluşlar:** 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun kapsamında, özelleştirme çalışmalarına konu olan kamu işletmeleri özelleştirme kapsam ve programındaki kuruluşlar olarak tasnif edilmiştir.

Özelleştirme programına alınan kuruluşlar, sermayelerindeki kamu payı %50'nin altına düşünceye kadar 4046 sayılı Kanun'a göre, Sayıştay tarafından denetlenmekte idi. Ancak 09.07.2018 tarih ve 30473 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 703 sayılı KHK ile 4046 sayılı Kanun'un "Denetim" başlıklı 11'nci maddesi yürürlükten kaldırılmıştır. 10.07.2018 tarih ve 30474 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin Geçici 1'nci maddesinde "703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile teşkilatlarına ilişkin kanun veya kanun hükmünde kararnameleri yürürlükten kaldırılan kamu kurum ve kuruluşları münhasıran devir ve geçiş hükümleri düzenlenenler dışında kalanlar hakkında ilgili Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenleme yapılincaya kadar yürürlükten kaldırılan hükümlerin uygulanmasına" devam olunacağı belirtildiğinden; 4046 sayılı Kanun'un 11'inci maddesi uygulanmaya devam edilmektedir. Diğer taraftan ilgili maddenin uygulaması sona erse dahi söz konusu kuruluşlar, 3346 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri ile Fonların Türkiye Büyük Millet Meclisince Denetlenmesinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun kapsamında Sayıştay'ın denetimine tabidir.

Ayrıca bu Kanun'a tabi kamu işletmelerinin özel hukuk hükümlerine tabi olacağı ancak özelleştirme uygulamalarıyla ilgili olarak 233 sayılı KHK'ya tabi olmayacakları düzenlenmiştir.

Özelleştirme kapsam ve programında olan 5 adet kuruluş Sayıştay tarafından denetlenmektedir.

✓ **Finansal Kuruluşlar:** Bankacılık ve sigortacılık faaliyetleriyle iştigal eden kuruluşlar ile diğer finansal kuruluşlardan oluşmaktadır.

Sayıştay denetimine tabi finansal kuruluşlardan; Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası AŞ, Türkiye Halk Bankası AŞ, ve Türkiye Emlak Katılım Bankası A.Ş, 4603 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketi ve Türkiye Emlak Bankası Anonim Şirketi Hakkında Kanun kapsamında faaliyet gösterirken; Türkiye Vakıflar Bankası Türk Anonim Ortaklığı (TAO), Türkiye İhracat Kredi Bankası AŞ (Eximbank), Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası AŞ ve İller Bankası AŞ kendi kuruluş kanunlarına göre faaliyet göstermektedirler.

Finansal kuruluşlar yukarıda belirtilen bankalar ve bunların finansal nitelikteki bağlı ortaklıkları olmak üzere toplam 31 adet kuruluşu kapsamaktadır.

✓ **Diğer kuruluşlar:** Kendi kuruluş kanunları kapsamında düzenlemelere tabi olan veya yukarıdaki gruplandırmalara girmeyen Sayıştay denetimine tabi diğer kamu işletmelerini ifade etmekte olup 47 adet kuruluştan oluşmaktadır.

Posta ve Telgraf Teşkilatı AŞ, 6475 sayılı Posta Hizmetleri Kanunu'nun 22'nci maddesinin 2'nci fıkrasına göre Sayıştay tarafından denetlenmekte idi. Ancak 703 sayılı KHK ile söz konusu fıkra yürürlükten kaldırılmıştır. 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Geçici Madde 1'inde "703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile teşkilatlarına ilişkin kanun veya kanun hükmünde kararnameleri yürürlükten kaldırılan kamu kurum ve kuruluşları münhasıran devir ve geçiş hükümleri düzenlenenler dışında kalanlar hakkında ilgili Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenleme yapıncaya kadar yürürlükten kaldırılan hükümlerin uygulanmasına" devam olunacağı belirtildiğinden, 6475 sayılı Kanun'un 22'nci maddesinin 2'nci fıkrası uygulanmaya devam edilmektedir. Öte yandan ilgili fıkranın uygulaması sona erse dahi söz konusu kuruluş, 3346 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri ile Fonların Türkiye Büyük Millet Meclisince Denetlenmesinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun kapsamında Sayıştay'ın denetimine tabidir.

3. KAMU İŞLETMELERİNİN FAALİYETLERİ

3.1. Kamu İşletmeleri Faaliyetlerine İlişkin Genel Bilgiler

Kamu işletmeleri ile ilgili hedef ve politikalara kalkınma planları, orta vadeli programlar ve yıllık programlarda yer verilmekte olup; ayrıca kamu işletmelerinin faaliyetlerine ilişkin Cumhurbaşkanlığı Kararı ile çıkarılan Kamu İktisadi Teşebbüsleri ve Bağlı Ortaklıkların Genel Yatırım ve Finansman Programı ile çeşitli düzenlemeler yapılmaktadır.

2019-2023 yıllarını kapsayan On Birinci Kalkınma Planında; kamu işletmeleri için "Kamu işletmeleri kârlılık, verimlilik ve kurumsal yönetim ilkelerine uygun bir şekilde faaliyetlerini sürdürecektir. Bu çerçevede, kamu işletmeleri fiyat ve tarifelerini ticari esaslara göre belirleyecek, ürün optimizasyonunu ve verimliliğini artıracak, Ar- Ge ve yenilik faaliyetlerini geliştirecektir. Ekonomide verimlilik artışı ve kamu mali dengelerini iyileştirme hedefleri doğrultusunda özelleştirme uygulamalarına devam edilecektir," hedefi konulmuştur.

Cumhurbaşkanlığı kararı ile yürürlüğe giren 2022 yılına ait Genel Yatırım ve Finansman Programı incelendiğinde; Kamu iktisadi teşebbüsleri ve bağlı ortaklıklarının, 2022 yılı faaliyetlerini, uygulanan ekonomik politikalar ile program çerçevesinde aşağıda belirtilen ilkelere ve tabi oldukları mevzuata uygun olarak yürütecekleri ifade edilmiştir.

- ✓ Kurumsal yönetim ilkeleri çerçevesinde faaliyet gösterileceği,
  - ✓ Tüm işletmecilik faaliyetlerinde verimliliği ve karlılığı artıracak tedbirler alınacağı,
  - ✓ Etkin bir insan kaynakları politikası izleneceği,
  - ✓ İşletme politikaları çerçevesinde etkin stok yönetimi yapılacağı,
  - ✓ Atıl durumda olan gayrimenkuller, ilgili mevzuat hükümleri saklı kalmak kaydıyla satış, kiralama veya bedelli devir gibi usullerle, rayiç bedel esas alınarak değerlendirileceği,
  - ✓ Üretilecek mal ve hizmetlere yönelik tedarik edilecek hammadde miktarı ve fiyatı ile üretilen mal ve hizmetlerin miktar ve fiyatları, Programda yer alan hedefleri sağlayacak şekilde tespit edileceği,
  - ✓ Faaliyet alanlarını ilgilendiren konularda AR-GE ve inovasyon çalışmalarına gereken önem verileceği,
  - ✓ Piyasa koşullarında daha kaliteli ve düşük maliyetli mal ve hizmet üretmek amacıyla, üretim teknolojisindeki gelişmeler takip edileceği, bilgi ve iletişim alt yapısı ile organizasyon yapılarının gözden geçirileceği,
  - ✓ Kamu teşebbüsleri, ticari kredi kullanımlarını ve mali yükümlülüklerini, Programda belirlenen hedefler çerçevesinde asgari düzeyde tutmak ve yönetmekle yükümlü oldukları,
  - ✓ Cari açığın azaltılmasını teminen yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarından sağlanan üretimin azami düzeye çıkarılacağı,
  - ✓ İşletme faaliyetlerinde etkin risk yönetimi yapılacağı ve finansal risklere karşı tedbir alınacağı,
- temel hedef ve politikalar olarak belirlenmiştir.

233 sayılı KHK'ya tabi olmayan kamu iktisadi teşebbüsleri ve bağlı ortaklıklarının genel yatırım ve finansman programına tabi olmayan özelleştirme kapsam ve programındaki kuruluşlar, finansal kuruluşlar ve diğer kuruluşların hedef ve politikaları kendi mevzuatları kapsamında ilgili organları tarafından belirlenmekte ve takip edilmektedir.

3.2. İstihdam

233 sayılı KHK kapsamındaki kamu işletmelerinde çalışan personelin istihdam şekilleri 399 sayılı KHK'nın 3'üncü maddesinin (a) bendinde; memur, sözleşmeli personel ve işçiler olarak belirtilmiştir. Aynı maddenin (b) bendinde; *“Teşebbüs ve bağlı ortaklıkların genel idare esaslarına göre yürütülmesi gereken asli ve sürekli görevleri; genel müdür, genel müdür yardımcısı, teftiş kurulu başkanı, kurul ve daire başkanları, müessese, bölge, fabrika, işletme ve şube müdürleri, müfettiş ve müfettiş yardımcıları ile ekli 1 sayılı cetvelde kadro unvanları gösterilen diğer personel eliyle gördürülür. Bunlar hakkında bu Kanun Hükmünde Kararnamede belirtilen hükümler dışında 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu hükümleri uygulanır.”* hükmü yer almış ve memurlarca yürütülecek görevler ile memur kadro unvanları belirlenmiştir. Üçüncü maddenin (e) bendinde de işçilerin bu KHK'ya tabi olmadığı ifade edilmiştir.

KİT'lerde işçi personelin istihdamı; 4857 sayılı İş Kanunu ile 1475 sayılı İş Kanunu'nun 14'üncü maddesi hükümlerine göre yürütülmekte olup ücret ve diğer hakların ödenmesinde 2012 yılında yürürlüğe giren 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu, 2006 yılında yürürlüğe giren 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile toplu iş sözleşmesi ve personel yönetmelikleri hükümleri uygulanmaktadır.

4046 sayılı Kanun kapsamında özelleştirme programına alınan kuruluşların personeli, programa alınma tarihindeki statülerini korumakta ve özelleşmenin gerçekleştiği tarihe kadar buldukları statülerde çalışmaya devam etmektedirler.

Kamu bankalarında istihdam edilenler özel hukuk hükümlerine göre çalıştırılmaktadır. Personelin sayısı, unvanı, ücret ve sair mali haklarının tespitinde genel kurullar yetkili olup bu yetkilerini yönetim kurullarına devretmektedirler.

Diğer kuruluşlar kapsamındaki kuruluşlardan kendi kuruluş kanunu bulunanlarda istihdam edilen personelin hangi statüde çalıştırılacağı hususu ilgili kanunlarında belirlenmiştir. Bu kuruluşlardan; Atatürk Orman Çiftliği Müdürlüğü faaliyetlerini 657 sayılı Kanun kapsamında istihdam edilen memurlar, 4857 sayılı Kanun kapsamında istihdam edilen işçiler ve istisnai hallerde de sözleşmeli statüde istihdam edilen personel ile yürütmektedir. Türkiye Radyo Televizyon Kurumu'nda 2022 yılında kadro karşılığı sözleşmeli personel, sözleşmeli personel ve özel hukuk hükümlerine tabi personel olmak üzere 3 türlü personel istihdamı

gerçekleştirilmiştir. Milli Piyango İdaresi'nde çalışanlar memur ve işçi statüsünde iken, Toplu Konut İdaresi'nde çalışanlar memur ve sözleşmeli personel statüsünde istihdam edilmiştir.

Belirtilen kuruluşlar dışındaki diğer kuruluşlarda ise genellikle 4857 sayılı İş Kanunu'na tabi işçi personel istihdam edilmektedir.

3.3. Alımlar

KİT'ler, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 2/b maddesi uyarınca Kamu İhale Kanunu kapsamı içinde yer almaktadır. 4603 sayılı Kanun'a tabi bankaların sadece yapım işleri Kanun kapsamında bulunmaktadır. 13.02.2011 tarih 6111 sayılı Kanun ile söz konusu bankaların doğrudan veya dolaylı olarak birlikte ya da ayrı ayrı sermayesinin yarısından fazlasına sahip buldukları şirketlerin yapım ihaleleri dışındaki mal ve hizmet alımları Kamu İhale Kanunu kapsamı dışına çıkarılmıştır.

Kamu İhale Kanunu'nun 2'nci maddesinin son fıkrasında; enerji, su, ulaştırma ve telekomünikasyon sektörlerinde faaliyet gösteren teşebbüs, işletme ve şirketlerin bu Kanun kapsamı dışında olduğu belirtilirken, geçici 4'üncü maddesinde söz konusu kuruluşların kendi kanunları yürürlüğe girinceye kadar bu Kanun'un 3'üncü maddesinin (g) bendi hükmüne, bu bent kapsamında yer almayan mal ve hizmet alımları ile yapım işlerinde ise Kanun'un diğer hükümlerine tâbi olacakları belirtilmiştir. Ancak, söz konusu kanuni düzenleme yapılmamıştır.

Ayrıca 4603 sayılı Kanun'a tabi kamu bankaları ile Türkiye Vakıflar Bankası TAO'nun kurduğu 6362 Sermaye Piyasası Kanunu'na tabi gayrimenkul yatırım ortaklıkları da Kamu İhale Kanunu'nun kapsamı dışındadır.

Kamu İhale Kanunu'ndan istisna tutulan mal ve hizmetler, Kanun'un 3'üncü maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu maddenin (g) bendine göre; KİT'ler ile sermayesinin yarısından fazlasına sahip buldukları her çeşit kuruluş, müessese, birlik, işletme ve şirketlerin; doğrudan mal ve hizmet üretimine veya ana faaliyetlerine yönelik ihtiyaçlarının temini için yapacakları, yaklaşık maliyeti ve sözleşme bedeli 01.02.2022 – 31.01.2023 dönemi için 33.494.082 TL'yi aşmayan mal veya hizmet alımları istisna kapsamındadır. İstisna kapsamındaki mal ve hizmetler, Kanun'un geçici 4'üncü maddesi kapsamında, ilgili kuruluşların talebi üzerine Kamu İhale Kurumu tarafından belirlenmektedir.

Kamu İhale Kanunu'nda yer alan Kamu işletmeleri ile ilgili diğer istisnalar aşağıda sayılmıştır:

- ✓ Kanun kapsamına giren kuruluşlarca, kuruluş amacı veya mevzuatı gereği işlemek, değerlendirmek, iyileştirmek veya satmak üzere doğrudan üreticilerden veya ortaklarından yapılan tarım veya hayvancılıkla ilgili ürün alımları,
- ✓ Boru Hatları ile Petrol Taşıma AŞ (BOTAŞ) tarafından ithalat yoluyla yapılacak her türlü doğal gaz alımları,
- ✓ Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu Genel Müdürlüğünün her türlü program, haber, yapım ve yayımlarla ilgili olarak Anadolu Ajansı Türk Anonim Şirketinden yapacağı mal ve hizmet alımları
- ✓ Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının bağlı, ilgili veya ilişkili kurum veya kuruluşlarının, faaliyetleri ile ilgili olarak birbirlerinden veya diğer kamu kurum ve kuruluşlarından karşılanan enerji, yakıt, mal, hizmet, danışmanlık alımları ve büyük onarım işleri,
- ✓ Fakir ailelere kömür yardımı yapılmasına ilişkin Cumhurbaşkanı Kararları kapsamında; işleticisi kim olursa olsun, Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu Genel Müdürlüğünün kendisine veya bağlı ortaklık veya iştiraklerine ait olan kömür sahalarından yapacağı mal ve hizmet alımları,
- ✓ Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları İşletmesi Genel Müdürlüğü ile Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları Taşımacılık Anonim Şirketinin, Türkiye Demiryolu Makinaları Sanayii Anonim Şirketi, Türkiye Lokomotif ve Motor Sanayii Anonim Şirketi ve Türkiye Vagon Sanayii Anonim Şirketinden yapacağı mal veya hizmet alımları,
- ✓ Faaliyet ve görev alanı kapsamında yer alan tarımsal ürünlerle ilgili olmak üzere, üretimin yetersiz olması nedeniyle ürün fiyatlarında meydana gelebilecek olağanüstü dalgalanmaların önlenmesi veya ürünlerde fiyat istikrarının sağlanması amacıyla ilgili bakanın onayı ve Toprak Mahsulleri Ofisi Yönetim Kurulunun görevlendirmesi ile Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğünün ithalat yoluyla yapacağı tarımsal ürün alımları ve buna ilişkin hizmet alımları.

Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu'nun 47'nci maddesinde; Kurumun her türlü alım, satım, hizmet, danışmanlık, yapım ve taşıma işleri ile bu hususlara ilişkin ihale işlemleri, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ve 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu hükümlerine tabi olmadığı ve bu iş ve işlemlerin yönetmelik ile düzenleneceği belirtilmiştir.

3.4. Yatırımlar

Kalkınma planlarının hayata geçirilmesinde en önemli uygulama araçlarından birisi olan ve planın yapı taşları niteliğindeki kamu yatırım projelerini kapsayan Kamu Yatırım Programları, Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararı'nın eki olarak, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 19'uncu maddesi ve 13 sayılı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 2'nci maddesi gereğince her yıl Ocak ayının on beşine kadar Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmektedir.

Kamu Yatırım Programları; merkezi yönetim bütçesi kapsamındaki kamu kuruluşlarının, döner sermayeli kuruluşların ve sosyal güvenlik kuruluşlarının, kamu iktisadi teşebbüslerinin ve özelleştirme kapsamındaki kuruluşlar ile İller Bankası AŞ'nin yürüteceği projeler ile mahalli idarelerin (büyükşehir belediyeleri, belediyeler, su ve kanalizasyon idareleri) dış proje kredisiyle finanse ederek yürütecekleri projeleri kapsamaktadır.

Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararı'ndaki hükümlere uygun olarak yatırım projelerinin; adı, yeri, karakteristiği, başlama bitiş tarihleri, tutarı ve ödeneği gibi parametrelerinde yıl içinde revizyonlar yapılabilmekte, programa yeni proje alınabilmekte veya programdan proje çıkarılabilmektedir.

2022 Yılı Yatırım Programı'nda kamu işletmelerinden; kamu payı yüzde 50'nin üzerindeki iktisadi devlet teşekkülleri, kamu iktisadi kuruluşları ile bunların bağlı ortaklıkları, özelleştirme kapsamına alınan kuruluşlar ve döner sermayeli kuruluşların yatırımları düzenlenmiştir.

Resmi Gazetede her yıl Programların Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararı yayımlanmakta olup; Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Yatırım Programları kapsamında yürütülen kamu yatırımlarının gerçekleşme durumunu ortaya koymak üzere, söz konusu Karar gereğince Kamu Yatırımları Raporu

hazırlamaktadır. Raporunda yer alan revize ve gerçekleşme rakamları, kamu kuruluşlarının Kamu Yatırım Proje Bilgi Sistemi'ne girilen bilgileri yansıtmaktadır.

3.5. Bağlı Şirket/Ortaklık ve İştirakler

Türkiye Muhasebe Standartları'na göre; başka şirketlere ortak olmak üzere edinilen sermaye payları ortak olunan sermaye payları oranına göre veya kontrol gücünün işletmede olup olmamasına göre önemli etki taşıyan iştirakler, bağlı ortaklıklar veya iş ortaklıkları olarak tanımlanmaktadır.

Standartlarda iştirak; yatırımcı işletmenin üzerinde önemli etkisinin bulunduğu işletme olarak, önemli etkinlik ise işletmede finansal ve faaliyetle ilgili politikaların belirlenmesine katılma gücünü ve bu politikaları tek başına ya da bir başka taraf ile ortak kontrol etme gücü olarak tanımlanmıştır. Bir işletmenin doğrudan ya da dolaylı olarak yatırım yapılan işletmenin oy hakkının yüzde yirmi ya da daha fazlasını elinde tutması durumunda, aksi açıkça ortaya konulmadığı sürece, söz konusu işletmenin önemli etkisinin bulunduğu kabul edilmektedir.

İşletmenin doğrudan veya dolaylı olarak yüzde elli oranından fazla sermaye ya da oy hakkına veya en az bu oranda yönetim çoğunluğunu seçme hakkına sahip olduğu işletmeler ise bağlı ortaklık olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca yüzde yirminin altındaki iştirak payları da gerçeğe uygun değerle değerlendirilen finansal varlıklar olarak veya gerçeğe uygun değeri güvenilir olarak ölçülememesi durumunda maliyet değeriyle değerlendirilen finansal varlıklar olarak değerlendirilmektedir.

Kamu işletmelerinden 233 sayılı KHK kapsamında olanların sermayesinde yüzde onbeş ve üzeri pay sahibi olduğu şirketler; bu KHK'nın 2'inci maddesinin beşinci ve altıncı fıkrasında tanımlanan özelliklere göre bağlı ortaklık ve iştirak olarak adlandırılmakta ve KHK'nın üçüncü ve dördüncü bölümündeki hükümlere göre faaliyet göstermektedir.

233 sayılı KHK'ya göre sermayesinin tamamı bir iktisadi devlet teşekkülüne veya kamu iktisadi kuruluşuna ait olup, ona bağlı işletme veya işletmeler topluluğu müessese, sermayesinin yüzde ellisinden fazlası iktisadi devlet teşekkülüne veya kamu iktisadi kuruluşuna ait olan anonim şirketler bağlı ortaklık; sermayelerinin en az yüzde on beşine, en çok yüzde ellisine sahip buldukları anonim şirketler ise iştirak olarak tanımlanmıştır.

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda Bağlı ortaklık; ana ortaklığın kontrolü altında faaliyet gösteren ortaklıklar olarak tanımlanmış ve kontrol gücü açısından da; bir tüzel kişinin; sermayesinin, asgarî yüzde elli birine sahip olma şartı aranmaksızın, çoğunluğuna doğrudan veya dolaylı olarak sahip olunması veya bu çoğunluğa sahip olunmamakla birlikte imtiyazlı hisselerin elde bulundurulması veya diğer hissedarlarla yapılan anlaşmalara istinaden oy hakkının çoğunluğu üzerinde tasarrufta bulunulması suretiyle veya herhangi bir suretle yönetim kurulu üyelerinin karara esas çoğunluğunu atayabilme ya da görevden alma gücünün elde bulundurulması, olarak ifade edilmiştir.

Bankacılık sektörü için, bağlı ortaklık, iştirak, birlikte kontrol edilen ortaklıklar ve satılmaya hazır finansal varlıklarda izlenen ortaklıklar ayrı ayrı tanımlanmıştır.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından çıkarılan ve 08.11.2006 tarihli ve 26340 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bankaların Konsolide Finansal Tablolarının Düzenlenmesine İlişkin Tebliğ'de;

- ✓ Bağlı ortaklık; ana ortaklığın kontrolü altında faaliyet gösteren ortaklık,
- ✓ İştirak; ana ortaklık bankanın sermayesine katıldığı, üzerinde kontrolü bulunmamakla birlikte önemli etkinliğe sahip olduğu yurt içinde veya yurt dışında kurulu bulunan ortaklık,
- ✓ Birlikte kontrol edilen ortaklıklar; iş ortaklıkları ve adi ortaklıklar dâhil olmak üzere, ana ortaklık bankanın bir ortaklık sözleşmesi çerçevesinde başka gruplarla birlikte kontrol ettiği, yurt içinde veya yurt dışında kurulu bulunan ortaklık,

şeklinde tanımlanmıştır.

EK: KAMU İŞLETMELERİ LİSTESİ VE İŞLETMELERE İLİŞKİN BİLGİLER

Sıra No	Kamu İşletmeleri	Varlıklar		Kaynaklar			Sermaye	
		Dönen (Bin TL)	Duran (Bin TL)	Öz (Bin TL)	Yabancı (Bin TL)		Esas (Bin TL)	Ödenmiş (Bin TL)
					Kısa Vadeli (Bin TL)	Uzun Vadeli (Bin TL)		
I	KİT'LER							
1	Boru Hatları ile Petrol Taşıma AŞ (BOTAŞ)	487.369.873	64.233.760	166.466.277	312.266.485	72.870.872	200.000.000	185.316.283
2	Çay İşletmeleri Kurumu Genel Müdürlüğü (ÇAY-KUR)	8.115.412	1.034.277	3.575.975	5.569.994	3.720	6.224.000	6.223.413
3	Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü (DHMİ)	40.382.302	12.045.329	7.809.060	5.952.786	38.665.785	10.650.000	10.647.912

T.C. Sayıştay Başkanlığı
Kamu İşletmeleri 2022 Yılı Genel Raporu

4	Devlet Malzeme Ofisi Genel Müdürlüğü (DMO)	13.307.947	109.140	1.561.884	11.838.069	17.133	130.582	82.946
5	Elektrik Üretim AŞ (EÜAŞ)	69.534.820	13.999.811	37.267.927	45.529.177	737.527	36.914.000	37.213.489
6	Et ve Süt Kurumu Genel Müdürlüğü	1.008.525	424.008	183.070	1.245.368	4.095	2.285.000	2.285.000
7	Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü	11.362.606	6.878.558	14.490.849	2.557.782	1.192.531	1.500.000	1.500.000
8	Kıyı Emniyeti Genel Müdürlüğü	4.146.438	747.649	4.047.100	846.408	579	51.095	51.095
9	T.C. Devlet Demiryolları İşletmesi Genel Müdürlüğü (TCDD)	17.572.468	97.523.369	100.967.911	11.245.236	2.882.690	150.000.000	138.423.503
10	Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü (TİGEM)	3.790.630	2.544.324	4.079.716	2.255.238	-	3.816.000	3.715.746

T.C. Sayıştay Başkanlığı
Kamu İşletmeleri 2022 Yılı Genel Raporu

11	TCDD Taşımacılık AŞ	4.063.843	10.393.384	12.992.888	1.315.850	148.489	25.000.000	21.122.173
12	Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü (TMO)	73.118.667	1.042.255	14.638.387	54.253.616	5.268.919	12.550.000	12.550.000
13	TTK Amasra Taşkömürü İşletmesi Müessesesi	51.514	46.149	-9.948	107.367	244	1.440.000	1.425.000
14	TTK Armutçuk Taşkömürü İşletmesi Müessesesi	111.065	71.431	115.178	67.084	234	1.990.000	1.969.000
15	TTK Karadon Taşkömürü İşletmesi Müessesesi	430.436	322.954	608.353	144.172	864	6.010.000	5.948.000
16	TTK Kozlu Taşkömürü İşletmesi Müessesesi	73.891	60.596	-84.792	218.666	613	3.580.000	3.543.000
17	TTK Üzülmaz Taşköprü İşletmesi Müessesesi	92.022	105.610	117.088	80.005	539	3.450.000	3.414.000

T.C. Sayıştay Başkanlığı
Kamu İşletmeleri 2022 Yılı Genel Raporu

18	Türk Sudan Uluslararası Tarım ve Hayvancılık AŞ	18.541	-	17.513	1.028	-	66.500	14.711
19	Türkiye Elektrik Dağıtım AŞ (TEDAŞ)	7.186.549	2.454.577	4.814.375	1.911.852	2.914.899	22.000.000	21.324.117
20	Türkiye Elektrik İletim AŞ (TEİAŞ)	13.604.748	42.063.411	16.662.600	32.434.881	6.570.678	12.800.000	12.799.608
21	Türkiye Elektromekanik Sanayi AŞ (TEMSAN)	456.978	38.837	74.869	415.958	4.988	295.000	295.000
22	Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu Genel Müdürlüğü (TKİ)	7.885.764	2.662.583	3.964.536	5.827.324	756.487	1.000.000	1.000.000
23	Türkiye Petrolleri AO (TPAO)	25.799.288	63.319.025	29.796.812	14.811.990	44.509.511	12.018.000	10.535.601
24	Türkiye Raylı Sistem Araçları Sanayi AŞ (TÜRASAŞ)	8.149.971	403.498	3.072.702	5.461.442	19.325	3.727.035	3.408.335

T.C. Sayıştay Başkanlığı
Kamu İşletmeleri 2022 Yılı Genel Raporu

25	Türkiye Şeker Fabrikaları AŞ (TÜRK ŞEKER)	15.288.226	905.500	-195.438	16.325.191	63.973	4.833.000	4.832.558
26	Türkiye Taşkömürü Kurumu Genel Müdürlüğü (TTK)	698.213	16.337.153	16.549.915	484.902	548	16.800.000	16.625.000
II	ÖZELLEŞTİRME KAPSAM VE PROGRAMINDAKİ KURULUŞLAR							
1	Ankara Doğal Elektrik Üretim ve Ticaret AŞ	40.598	52.957	87.980	2.201	3.374	1.000	1.000
2	Doğusan Boru Sanayi ve Ticaret AŞ	20.876	21.517	30.213	10.277	1.903	39.000	39.000
3	Sümer Holding AŞ	20.312	49.432	29.768	16.594	23.382	11.299	6.591
4	TH Karadeniz Bakır İşletmeleri AŞ (KBİ)	454	-	(943)	1.397	-	-	-
5	Türkiye Denizcilik İşletmeleri AŞ	85.938	9.850.199	9.885.926	9.992	40.219	220.948	131.015

T.C. Sayıştay Başkanlığı
Kamu İşletmeleri 2022 Yılı Genel Raporu

III	FİNANSAL KURULUŞLAR*							
1	İller Bankası AŞ		92.821.750	35.414.239		57.407.511	30.000.000	28.538.677
2	Emlak Katılım Varlık Kiralama AŞ	5.584.899	720.000	50	5.584.849	720.000	50	50
3	Emlak Varlık Kiralama AŞ	3.211.462	1.651.276	4.192	3.208.546	1.650.000	50	50
4	Halk Faktoring AŞ		3.768.791	536.002		3.232.789	246.000	246.000
5	Halk Finansal Kiralama AŞ		7.297.033	878.334		6.418.699	523.000	523.000
6	Halk Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı AŞ	751.289	13.052.630	10.408.960	1.789.931	1.605.028	1.570.000	1.570.000
7	Halk Varlık Kiralama AŞ	3.174.005	1	4.899	3.169.107	-	100	100
8	Halk Yatırım Menkul Değerler AŞ	3.708.882	38.087	719.268	3.016.760	10.941	150.000	150.000
9	Kalkınma Girişim Sermayesi Portföy Yönetimi AŞ	16.299	1.750	14.314	3.136	599	4.000	4.000

T.C. Sayıştay Başkanlığı
Kamu İşletmeleri 2022 Yılı Genel Raporu

10	Kalkınma Yatırım Varlık Kiralama AŞ	103.148	3	93	103.058	-	50	50
11	T.C. Ziraat Bankası AŞ	2.311.665.024		202.479.863	2.109.185.161		34.900.000	34.900.000
12	T.H. Kalkınma Yatırım Menkul Değerler AŞ	8.287	-	7.892	395	-	5.000	5.000
13	Türk Katılım Reasürans AŞ	363.364	1.285	104.158	253.584	6.907	100.000	100.000
14	Türk Reasürans AŞ	4.259.164	189.974	1.605.071	2.756.139	87.929	600.000	600.000
15	Türkiye Emlak Katılım Bankası AŞ	100.226.935		6.023.874	94.203.061		1.026.915	1.026.915
16	Türkiye Halk Bankası AŞ	1.392.140.174		89.843.618	1.302.296.556		10.000.000	7.184.778
17	Türkiye İhracat Kredi Bankası AŞ (EXİMBANK)	346.036.720		23.750.636	322.286.084		13.800.000	13.800.000
18	Türkiye Kalkınma Fonu	513.754		-	513.754		-	-
19	Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası AŞ	91.598.152		6.843.382	84.754.770		2.500.000	2.500.000

T.C. Sayıştay Başkanlığı
Kamu İşletmeleri 2022 Yılı Genel Raporu

20	Türkiye Vakıflar Bankası TAO	1.681.060.623		106.984.889	1.574.075.734		10.000.000	9.915.921
21	Vakıf Faktoring AŞ	23.001.644		1.154.300	21.847.344		450.000	450.000
22	Vakıf Finansal Kiralama AŞ	13.219.851		1.324.939	11.894.912		600.000	600.000
23	Vakıf Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı AŞ	1.168.631	5.534.268	4.772.769	577.424	1.352.706	1.145.000	1.145.000
24	Vakıf Yatırım Menkul Değerler AŞ	4.669.044	231.426	798.083	4.089.124	13.264	250.000	250.000
25	Ziraat Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı AŞ	87.612	20.323.702	19.165.606	431.778	813.930	4.693.620	4.693.620
26	Ziraat Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklığı AŞ	576.771	1.891.289	2.465.939	1.787	334	750.000	750.000
27	Ziraat Katılım Bankası AŞ	213.343.590		11.378.445	201.965.145		2.650.000	2.650.000
28	Ziraat Katılım Varlık Kiralama AŞ	5.381.310		398	5.380.912		50	50
29	Ziraat Portföy Yönetimi AŞ	419.403	15.459	370.799	60.742	3.320	50.000	50.000

T.C. Sayıştay Başkanlığı
Kamu İşletmeleri 2022 Yılı Genel Raporu

30	Ziraat Yatırım Menkul Değerler AŞ	1.951.520	251.909	1.243.413	954.111	5.905	60.000	60.000
31	ZKB Varlık Kiralama AŞ		128	117		11	50	50
IV	DİĞER KURULUŞLAR							
1	Askeri Fabrika ve Tersane İşletme AŞ (ASFAT)	13.084.496	636.060	258.241	4.929.031	8.533.284	112.274	112.274
2	Akhisar Gıda Tarım Hayvancılık ve Tekstil Ürünleri Sanayi Ticaret AŞ	139	911	-4.072	5.122	-	1.200	1.200
3	Atatürk Orman Çiftliği Müdürlüğü (AOÇ)	266.684	43.360	263.681	39.855	6.508	0,5	0,5
4	Bileşim Finansal Teknolojiler ve Ödeme Sistemleri AŞ	301.103	126.013	333.016	42.207	51.893	340.000	340.000
5	Botaş International AŞ	6.622.224	171.091	4.113.439	2.472.989	206.887	3.575	3.575
6	Central Oto Kiralama AŞ	379.835	1.744.246	294.673	1.220.001	609.407	252.500	252.500
7	Etimine AŞ	162.314	799.400	935.481	26.234	-	900.166	900.166

8	Fem Kimya Nakliye Turizm Hayvan ve Hayvan Ürünleri İthalat İhracat Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.	36.525	387	30.701	6.211	-	1.000	1.000
9	Halk Yapı Projeleri Geliştirme AŞ	582.314	480.737	122.204	119.019	821.827	115.000	115.000
10	İstanbul Olimpiyat Oyunları Hazırlık ve Düzenleme Kurulu	887.706	344.656	1.221.131	837	10.394	1.221.131	1.221.131
11	Keskinoğlu İç ve Dış Ticaret Ltd. Şti.	4.031	7	1.388	2.650	-	100	100
12	Keskinoğlu Kafes Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.	1.635	81	1.566	150	-	10	10
13	Keskinoğlu Tavukçuluk ve Damızlık İşl. San. ve Tic. AŞ	1.742.033	320.127	-1.040.012	2.598.502	503.670	367.389	367.389
14	Kule Verici Tesisleri İşletim ve Teknolojileri AŞ	32.008	78.160	54.895	53.185	2.088	50.000	50.000
15	Kvz Yumurtacılık Tavukçuluk Tarım Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.	1.259	31	-6.887	8.158	-	20	20
16	Makine ve Kimya Endüstrisi AŞ	12.296.369	3.465.890	7.139.639	7.532.100	1.090.520	3.300.000	3.300.000
17	Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü (MPI)	432.606	8.382	7.641	214.279	219.068	-	-

T.C. Sayıştay Başkanlığı
Kamu İşletmeleri 2022 Yılı Genel Raporu

18	Nükleer Teknik Destek Anonim Şirketi (Nüted AŞ)	22.976	4.724	17.084	10.616	-	10.000	10.000
19	Platform Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para AŞ	100.745	285	100.905	125	-	100.000	100.000
20	PTT Anadolu Destek Lojistik Hizmetleri Sanayi ve Ticaret AŞ	401.744	200.334	372.550	189.234	40.294	200.000	200.000
21	PTT Bilgi Teknolojileri AŞ	100.073	12.289	30.906	80.934	522	5.370	5.370
22	PTT Para Lojistik ve Özel Güvenlik Hizmetleri AŞ	93.720	23.344	-72.549	189.613	-	50.000	50.000
23	PYS Güvenlik AŞ	16.746	1.775	5.687	12.274	560	2.000	2.000
24	Rinerji Rize Elektrik Üretim AŞ	2.309	53.759	-25.392	9.123	72.338	24.343	24.343
25	Safir Çarşı Yönetim Hizmetleri AŞ	15.074	1.568	3.763	8.566	4.313	100	100
26	Sofra Kurumsal ve Ödüllendirme Hizmetleri AŞ	51.803	5.676	19.071	38.003	405	600	600
27	Posta ve Telgraf Teşkilatı AŞ (PTT)	7.503.940	4.315.230	1.127.394	10.609.445	82.332	5.000.000	3.093.940

T.C. Sayıştay Başkanlığı
Kamu İşletmeleri 2022 Yılı Genel Raporu

28	Taksim Otelcilik AŞ	699.114	107.359	755.854	28.706	21.913	350.000	350.000
29	Tasfiye Halinde Arıcak Turizm ve Ticaret AŞ	-	-	-	-	-	-	-
30	TCDD Teknik Mühendislik ve Müşavirlik AŞ	141.434	62.601	96.966	98.876	8.193	36.500	36.500
31	Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ)	168.178.624	65.010.154	74.202.064	92.463.504	66.523.211	-	-
32	TRBOR Bor Teknolojileri Anonim Şirketi	455.483	1.379.221	1.425.313	119.908	289.483	1.389.088	1.300.656
33	Turkish Energy AŞ	11.318.506	848.192	10.684.967	1.481.731	-	174	174
34	Turkish Petroleum International AŞ	9.032.506	10.512.121	16.799.821	2.547.715	197.091	5.000.000	5.000.000
35	Turkish Petroleum Off-Shore Technology Center AŞ	42.427.185	2.845.342	8.402.192	36.870.335	-	17.288.000	6.793.850
36	Marmara Teknokent AŞ	136.192	79.766	191.314	18.575	6.069	45.750	45.750
37	Türkiye Nükleer Enerji AŞ (TÜNAŞ)	99.619	1.129.187	1.224.524	4.282	-	2.195.565	976.185

T.C. Sayıştay Başkanlığı
Kamu İşletmeleri 2022 Yılı Genel Raporu

38	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT)	5.718.016	3.731.965	7.617.169	436.679	1.396.133	182.000	182.000
39	TÜRKSAT Uydu Haberleşme Kablo TV ve İşletme AŞ	3.130.124	13.703.387	8.228.328	3.311.381	5.293.802	3.168.817	3.168.817
40	Vakıf Elektronik Para ve Ödeme Hizmetleri AŞ	106.921	3.610	109.814	717	-	100.000	100.000
41	Vakıf Enerji ve Madencilik AŞ	224.466	404	224.536	3	332	85.000	85.000
42	Vakıf Gayrimenkul Değerleme AŞ	70.920	397	56.355	4.338	10.624	60.000	60.000
43	Vakıf İnşaat Restorasyon ve Ticaret AŞ	23.023	40.647	63.055	615	-	52.548	52.548
44	Vakıf Pazarlama Sanayi ve Ticaret AŞ	167.161	144.737	153.058	36.914	121.926	100.000	100.000
45	ZG Tarım Piyasaları AŞ	21.405	55	21.373	61	26	50	50
46	Ziraat İşletme Yönetimi ve Gayrimenkul Geliştirme AŞ	15.196	546	5.428	10.264	51	5.000	5.000
47	Ziraat Teknoloji AŞ	199.114	26.812	58.091	167.834	-	5.000	5.000

TOPLAM	I. KİT'LER: 26 Adet
	II. ÖZELLEŞTİRME KAPSAM VE PROGRAMINDAKİ KURULUŞLAR: 5 Adet
	III. FİNANSAL KURULUŞLAR: 31 Adet
	IV. DİĞER KURULUŞLAR: 47 Adet
	TOPLAM KAMU İŞLETMESİ: 109 Adet
<i>*Bankacılık mevzuatı gereği finansal kuruluşların tek düzen hesap planında dönen-duran varlık ayrımı ile kısa vadeli yabancı kaynak-uzun vadeli yabancı kaynak ayrımı olmadığından bu veriler varlık toplamı ve yabancı kaynak toplamı olarak kümülatif hazırlanmıştır.</i>	